

ปัจจัยความสำเร็จของการจัดการธุรกิจภาคการเกษตรของผู้สูงอายุในประเทศไทย
ภายใต้แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง
Key Success Factors of Agricultural Sector Management for Elderly People
in Thailand under the Sufficiency Economy Concept

เกียรติชัย เวชฎาพันธุ์¹, สายใจ สิทธิกุล¹ และ สุรพันธ์ ใจมา²
Kiatchai Vesdapunt¹, Saijai Sitthikul¹ and Suraphan Jaima²
¹คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเชีย

¹School of Business Administration, Eastern Asia University

²นักวิชาการอิสระ

²Independent Scholar

Received: February 18, 2020

Revised: March 16, 2020

Accepted: April 27, 2020

บทคัดย่อ

บทความเรื่องปัจจัยความสำเร็จของการจัดการธุรกิจภาคการเกษตรของผู้สูงอายุในประเทศไทย เป็นการศึกษาระบบเอกสาร โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากแนวคิด งานวิจัย และบทความที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยความสำเร็จของการจัดการธุรกิจภาคการเกษตรของผู้สูงอายุในประเทศไทย การทบทวนวรรณกรรมนี้มีจุดมุ่งหมายที่จะนำเสนอแนวคิดของนักวิชาการและสนับสนุนข้อค้นพบของงานวิจัยว่า ปัจจัยความสำเร็จของการจัดการธุรกิจภาคการเกษตรของผู้สูงอายุในประเทศไทย ได้แก่ มองการณ์ไกล ให้คุณค่าแก่พนักงานอย่างจริงจัง จริ่งใจและหวังดีต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสียของธุรกิจทั้งหมด ให้ความสำคัญต่อการพัฒนานวัตกรรมทั่วทั้งองค์กร ใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ใช้และ/หรือพัฒนาเทคโนโลยีที่มีประสิทธิภาพแต่ราคาไม่สูง ขยายธุรกิจอย่างค่อยเป็นค่อยไป ลดความเสี่ยงโดยการมีผลิตภัณฑ์ที่หลากหลาย การแบ่งปันองค์ความรู้ที่มีกับคู่แข่งชั้น มีวัฒนธรรมองค์กรที่มีชีวิตที่เรียบง่าย ยึดทางสายกลาง มีความเมตตาและเอื้ออาทรต่อกัน ประกอบสัมมาชีพด้วยความขยันหมั่นเพียร สามารถพึ่งตนเอง เป็นสังคมคุณภาพ เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น

คำสำคัญ: ปัจจัยความสำเร็จ, การจัดการ, ธุรกิจภาคการเกษตรของผู้สูงอายุ, เศรษฐกิจพอเพียง

Abstract

This article of key success factors of agricultural sector management for elderly people in Thailand is a documentary study by collecting data from concept paper research works and article related to key success factors of agricultural sector management for elderly people in Thailand. This literature review aims to present the concept of academicians and support the findings of the relevant research on key success factors of agricultural sector management for elderly people in Thailand as follow: foresight, give honest value to employees, sincere and good hope to all business stake holders, give importance to the development of innovation throughout the organization, use resources

efficiently and effectively, use and/or develop technology that is efficient but not expensive, expand business gradually, reduce the risk by having a variety of products, sharing knowledge with competitors, have a corporate culture that has a simple life, securing the middle way, operate the livelihood with diligence, self-reliant, have the kindness and generosity to each others, is a quality society and environmentally friendly and transfer of the local wisdom.

Keywords: Key Success Factors, Management, Agricultural Sector for Elderly People, Sufficient Economy Concept

บทนำ

ข้อมูลภาวะเศรษฐกิจสังคมครัวเรือนเกษตรปี พ.ศ. 2558/59 พบว่ามีจำนวนครัวเรือนเกษตร 5.9 ล้านครัวเรือน มีสมาชิกเฉลี่ยครัวเรือนละ 4.04 คน ขนาดแรงงาน 2.88 คนต่อครัวเรือน อายุเฉลี่ยของแรงงานภาคเกษตรค่อนข้างสูงคือ 56 ปี และมีผู้สูงอายุสูงที่อายุ 65 ปีขึ้นไป (แบ่งตาม United Nation) ถึง ร้อยละ 12.48 ของประชากรภาคเกษตรทั้งหมด (สำนักวิจัยเศรษฐกิจการเกษตร, 2560)

ขณะที่สำนักงานสถิติแห่งชาติรายงานว่า ในปี 2560 ประเทศไทยมีประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไปราว 11.31 ล้านคน เป็นหญิง 6.23 ล้านคน ชาย 5.08 ล้านคน สัดส่วนผู้สูงอายุตามวัย เป็นผู้สูงอายุวัยต้น (60-69 ปี) ร้อยละ 57.4 วัยกลาง (70-79 ปี) ร้อยละ 29 และวัยปลาย (80 ปีขึ้นไป) ร้อยละ 13.6 ภาคเหนือ “ครองแชมป์” พื้นที่ที่มีสัดส่วนประชากรสูงวัยมากที่สุด ร้อยละ 21.1 รองลงมาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ร้อยละ 19.2 ส่วนภาคใต้ มีผู้สูงอายุน้อยที่สุด ร้อยละ 14.4 โดยผู้สูงอายุไทย 1 ใน 3 หรือ ร้อยละ 35.1 ทำงานประจำ อาชีพที่ผู้สูงอายุไทยทำกันมาก 2 อันดับแรกคือ เกษตรกร ร้อยละ 58.7 และค้าขายและบริการ ร้อยละ 17.9 ตามลำดับ (ฐานเศรษฐกิจ, 2561)

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ.2560-2564) (สำนักนายกรัฐมนตรี, 2559, น. 4) ได้ยึดหลักเศรษฐกิจพอเพียง โดยมุ่งเน้นการพัฒนาคนให้มีความเป็นคนที่สมบูรณ์ สังคมไทยเป็นสังคมคุณภาพ สร้างโอกาส และทำให้ทุกคนได้ดำเนินชีวิตที่ดี มีความสุข และอยู่ร่วมกันอย่างสมานฉันท์ ขณะเดียวกัน เศรษฐกิจของประเทศ เติบโตอย่างต่อเนื่อง มีคุณภาพ เสถียรภาพ กระจายความมั่งคั่งอย่างทั่วถึง และเป็นธรรม เติบโตที่เป็น

มิตรกับสิ่งแวดล้อม รักษาความหลากหลายทางชีวภาพ ชุมชน วิถีชีวิต ค่านิยม ประเพณี ตลอดจนวัฒนธรรมที่ดีงาม

นอกจากนี้ แผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580) ให้ความสำคัญกับยุทธศาสตร์ชาติ 6 ด้าน แต่ที่เกี่ยวข้องกับภาคการเกษตร ให้ความสำคัญกับทางยุทธศาสตร์ชาติด้านที่ 2, 3 และ 5 ได้แก่ ยุทธศาสตร์ด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน ยุทธศาสตร์การพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพคน และยุทธศาสตร์ด้านการสร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม (คณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ, 2561, น. 8) หลายคนมองว่าปรัชญาเรื่อง “ความพอเพียง” และเศรษฐกิจพอเพียงนั้นพบว่า เป็นเรื่องสวนทางและไม่สามารถไปกันได้ในโลกธุรกิจที่มีการแข่งขันรุนแรงในทุกวันนี้

การจัดการธุรกิจภาคการเกษตร จะน้อมนำพระราชดำริสของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร เรื่อง ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ถ้าได้วิเคราะห์ดูอย่างละเอียดแล้ว ความพอเพียงนั้นสามารถนำมาใช้ในการบริหารดำเนินงานได้ในทุกส่วนขององค์กร แม้แต่ในเรื่องการ “บริหารคน” เพราะขนาดองค์กรระดับชาติ อย่างเครือซิเมนต์ไทย ยังยอมรับว่าสามารถนำหลักปรัชญาดังกล่าวมาใช้ในการพัฒนาองค์กร โดยเฉพาะด้านการพัฒนาบุคลากรของตนเองได้และค่อนข้างประสบความสำเร็จ นี่คือตัวอย่างที่แสดงให้เห็นว่าการพัฒนาบุคลากรแบบพอเพียงนั้นเป็นไปได้จริง การที่จะปรับประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงให้เหมาะสมกับสถานการณ์ และสำคัญที่ “กระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของคนที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย” โดยมีความยั่งยืนเป็นหัวใจสำคัญ

เมื่อนำกลับมามีวิเคราะห์ใช้กับองค์กร ประชากรของ เศรษฐกิจพอเพียงและการพัฒนาบุคลากร ล้วนต่างให้ความสำคัญต่อความเป็นมนุษย์เช่นเดียวกัน ทั้ง 2 แนวทาง ต่างเห็นพ้องต้องกันว่า ความสำเร็จเรื่องความมั่นคงของมนุษย์ เป็นสิ่งสำคัญ และยิ่งส่งเสริมให้มีการพัฒนาบุคลากรเต็มที่ ตามศักยภาพของตน โดยการดำเนินงานตามหลักปรัชญา ของเศรษฐกิจพอเพียงให้เกิดผลสำเร็จ จะต้องอาศัยหลัก การสำคัญ 3 ประการในการประเมินความเป็นไปได้ต่างๆ และการตัดสินใจ ดังนี้คือ

1. พอประมาณ คือ ความพอดี ไม่มากเกินไปหรือน้อยเกินไป หมายถึงการรู้จักให้ออกสแก่บุคคลในองค์กร ในสิ่งที่สมควรได้ หรือตามความสามารถของพนักงานอย่าง แท้จริง และรู้จักให้บุคลากรมีความกระตือรือร้นที่จะพัฒนา ตนเองด้วยตนเองด้วย เพื่อให้บุคลากรสามารถพึ่งตนเองได้ ด้วยเช่นกัน

2. มีเหตุผล การคำนึงถึงเหตุปัจจัยที่เกิดขึ้นอย่าง รอบคอบ การใช้เหตุผลในการบริหารทรัพยากรมนุษย์ และการตัดสินใจต่างๆ อย่างรอบคอบ มากกว่าใช้อารมณ์ส่วนตัว และความเป็นธรรม

3. มีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี เป็นการเตรียมพร้อมรับ กับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงด้านต่างๆ อย่างเหมาะสม ไม่ว่าจะเกิดเหตุการณ์หรือความเปลี่ยนแปลงอะไร ขึ้น ไม่ว่าจะป็นทางที่ดีหรือร้าย แต่ก็ยังคงสามารถรักษา มาตรฐานความเป็นกลางในการบริหารมนุษย์ไว้ได้

4. อีกอย่างหนึ่งที่สามารถนำหลักปรัชญาพอเพียง มาปรับใช้กับการบริหารบุคลากรได้ คือการให้คุณค่ากับ บุคลากร และทุกคนมีสิทธิ์ที่จะแสดงความคิดเห็นร่วมกัน และอย่างเท่าเทียมกัน ซึ่งทั้ง 2 แนวคิด มีเป้าหมายสำคัญ อยู่ที่ การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ บนฐานความเชื่อที่ว่า การ พัฒนาหมายถึง กระบวนการที่ช่วยให้บุคลากรมีโอกาสใน การที่จะปรับปรุงตนเอง และพัฒนาศักยภาพให้สามารถมี ชีวิตที่ดี มีคุณภาพ ที่สร้างสรรค์ มีเสรีภาพและมีศักดิ์ศรี ที่ สำคัญ ความพอเพียง นั้นคือความพอดี ซึ่งมีความเชื่อว่าการพัฒนาต้องมีความยั่งยืน อย่างเสมอภาค เคารพและใช้ ทรัพยากรธรรมชาติด้วยความระมัดระวัง ไม่มากหรือน้อย จนเกินไปในทุกเรื่อง ยิ่งไปกว่านั้น ให้มุ่งหวังประโยชน์ใน ระยะยาวมากกว่าระยะสั้น (BDJobs, 2016).

เนื่องจากไม่มีการกำหนด ปัจจัยความสำเร็จของ การจัดการธุรกิจภาคการเกษตรของผู้สูงอายุในประเทศไทย

ภายใต้แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงโดยตรง การศึกษานี้ จึง เห็นปัญหาและความสำคัญในการศึกษา เนื่องจากประชากร ผู้สูงอายุมีจำนวนเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ประชากรมีแนวโน้ม อายุขัยเฉลี่ยยืนยาวขึ้น และจำนวนประชากรวัยแรงงาน ลดลงอย่างต่อเนื่อง ผู้สูงอายุในภาคการเกษตร จึงมีแนว โน้ม มีบทบาทที่มากขึ้น โดยมีความรู้ ประสบการณ์ และ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ในการทำธุรกิจทางภาคการเกษตร เพื่อ สร้างรายได้ดี การมีงานทำ และการพัฒนาประเทศอย่าง ยั่งยืนต่อไป

ปัจจัยความสำเร็จของการจัดการธุรกิจภาคการเกษตร ของผู้สูงอายุในประเทศไทยภายใต้แนวคิดเศรษฐกิจ พอเพียง

1. แนวคิดเรื่องปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง จาก การทบทวนวรรณกรรม ประกอบด้วย

มีผู้รวบรวมแนวคิดเรื่องปรัชญาของเศรษฐกิจ พอเพียง ไว้หลายท่าน ได้แก่ สมพร เทพลีธา (2550, น. 14-15) ที่กล่าวว่า พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบ ศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ได้ พระราชทานพระราชดำรัสเกี่ยวกับการพออยู่พอกิน ซึ่ง เป็นเรื่องของเศรษฐกิจพอเพียงใน พ.ศ.2517 ซึ่งไม่ได้รับความสนใจจากราชการและประชาชนมากนัก เพราะช่วง ดังกล่าวเป็นช่วงที่เศรษฐกิจไทยกำลังเติบโตมาก แต่มาใน พ.ศ. 2540 ไทยประสบปัญหาภาวะเศรษฐกิจและการเงิน อย่างรุนแรง จากพระราชดำรัสเมื่อวันที่ 4 ธันวาคม พ.ศ. 2540 ที่ให้ประชาชนอยู่อย่างพอกิน มีความโลภน้อย ทำให้ ประชาชน ราชการและธุรกิจเอกชน เกิดความสนใจใน ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอย่างจริงจังอย่างกว้างขวาง หลายหน่วยงานนำแนวคิดของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ เป็นแนวทางในการกำหนดนโยบายและการพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคม และมีการปฏิบัติมากขึ้น

เกษม วัฒนชัย (2550, น. 164-165) กล่าวว่า การนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ จะมีเงื่อนไข 3 ข้อได้แก่ 1) เงื่อนไขตามหลักวิชา ได้แก่หลักวิชา ความรู้และเทคโนโลยีที่เหมาะสม มาปรับใช้ ทั้งในการ วางแผนและการปฏิบัติ โดยเป็นพื้นฐานของความรู้และ เศรษฐกิจการเรียนรู้ (knowledge base economy and learning society) 2) เงื่อนไขเรื่องคุณธรรม บุคคล ครอบครั้ว ชุมชน และองค์กร ที่นำปรัชญาของเศรษฐกิจ

พอเพียงไปใช้ จะต้องมีการนำเรื่องระบบคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต มาประพฤติปฏิบัติก่อน 3) เงื่อนไขเรื่องการค้าดำเนินชีวิต มีความรู้ที่เหมาะสมในการดำเนินชีวิต มีความเข้มแข็ง อดทน มีความเพียร สติปัญญา ความรอบคอบ เป็นเศรษฐกิจแห่งความสุข แห่งคุณธรรมและความยั่งยืน

นอกจากนี้ สมพร เทพสิทธิ์า (2550, น. 15-26) ได้กล่าวถึงปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ได้แก่ 1) เป็นปรัชญาแนวการดำรงอยู่และการปฏิบัติของประชาชนทุกระดับ ทั้งระดับครอบครัว ชุมชน และรัฐบาล 2) เป็นปรัชญาในการพัฒนาและการบริหารประเทศในแนวทางสายกลาง 3) ช่วยพัฒนาเศรษฐกิจให้ก้าวทันโลกยุคโลกาภิวัตน์ ที่รองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของโลกภายนอก 4) ความพอเพียง พอประมาณ ความมีเหตุมีผล และระบบภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลงจากภายนอกและภายใน 5) ความรอบรู้ ความรอบคอบ ในการนำวิชาการต่างๆ มาปรับใช้ และ 6) การมีคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต มีความรอบรู้ ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน มีความเพียร สติปัญญาและความรอบคอบ

2. แนวคิดปัจจัยความสำเร็จของการจัดการธุรกิจภาคการเกษตรภายใต้แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงจากาทบทวนวรรณกรรม ประกอบด้วย

สมพร เทพสิทธิ์า (2550, น. 25-26) ได้กล่าวถึงปรัชญาเศรษฐกิจ กล่าวโดยสรุป วิถีชีวิตของเศรษฐกิจพอเพียง มีข้อปฏิบัติที่สำคัญ ได้แก่

1. มีชีวิตที่เรียบง่าย ประหยัด ไม่ฟุ้งเฟ้อ ฟุ่มเฟือย
2. ยึดทางสายกลาง รู้จักพอ คือพอดี พอประมาณ และพอใจ
3. มีความเมตตา เอื้ออาทรต่อกัน ร่วมมือช่วยเหลือกัน ไม่เบียดเบียน เอารอดเอาเปรียบ หรือมุ่งร้ายต่อกัน
4. ประกอบสัมมาชีพ ด้วยความขยันหมั่นเพียร ซื่อสัตย์สุจริต และใฝ่หาความรู้
5. สามารถพึ่งตนเอง ให้พ้นจากความยากจนสามารถอยู่อย่างพออยู่พอกิน ไม่เดือดร้อน ไม่ตกเป็นทาสอบายมุข วัตถุนิยม การบริโภคนิยม

สุขสรรรค์ กันตะบุตร, วิชิตา รักรธรรม, ณัฐสิทธิ์ เกิดศรี, กฤตินี ณัฐวุฒิสสิทธิ์, พรเกษม กันตามระ และ ฉันทามัย เจริญกุล (2553) งานวิจัยเรื่อง การพัฒนาแนวทางปฏิบัติในการดำเนินการธุรกิจอย่างยั่งยืนตามปรัชญาของเศรษฐกิจ

พอเพียง ได้ให้หลักสำคัญของผู้บริหารที่มุ่งจะบริหารธุรกิจตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงที่เน้นความยั่งยืนของธุรกิจและพัฒนาแนวทางการปฏิบัติให้สอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 10 ประการ ได้แก่

1. มองการณ์ไกลในการบริหารจัดการและตัดสินใจในเชิงนโยบาย ไม่ได้มุ่งหวังกำไรในระยะสั้น แต่ให้คำนึงถึงผลกระทบในระยะยาว

2. ให้คุณค่าแก่พนักงานอย่างจริงจังและพัฒนาพนักงานอย่างต่อเนื่อง รวมถึงการพัฒนาให้เป็นผู้บริหารหลีกเลี่ยงการให้พนักงานออก ในยามเศรษฐกิจซบเซา เพราะพนักงานคือสินทรัพย์ที่มีคุณค่า และที่พัฒนาได้ ขององค์กร

3. มีความจริงใจและความหวังดีต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสียของธุรกิจทุกส่วน รวมถึงประชากรและสังคมในอนาคต

4. ให้ความสำคัญต่อการพัฒนานวัตกรรมทั่วทั้งองค์กร ทั้งในส่วนของผลิตภัณฑ์ กระบวนการให้บริการหรือกระบวนการผลิต

5. ใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

6. ใช้และ/หรือพัฒนาเทคโนโลยีที่มีประสิทธิภาพแต่ราคาไม่สูง โดยเฉพาะเทคโนโลยีแบบพื้นฐาน แบบไทยๆ

7. ขยายธุรกิจอย่างค่อยเป็นค่อยไป เมื่อพร้อมในทุกด้านก่อนเท่านั้น

8. ลดความเสี่ยงโดยการการผลิต ผลิตภัณฑ์ที่หลากหลาย ตลาดที่หลากหลาย และการลงทุนที่หลากหลาย โดยอยู่บนพื้นฐานของ ความรู้จริงในธุรกิจ

9. การแบ่งปันองค์ความรู้ที่มีกับคู่แข่งกัน เพื่อพัฒนาตลาด เพื่อให้ผลประโยชน์ตกกับผู้บริโภคและสังคมโดยรวม

10. มีวัฒนธรรมองค์กรที่แข็งแกร่ง โดยมีจริยธรรม ความอดทน ความขยันหมั่นเพียร และนวัตกรรม

3. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จากาทบทวนวรรณกรรมประกอบด้วย

รัชต์วรรณ ประเสริฐศรี (2552) ได้ศึกษาเรื่อง การนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปสู่การปฏิบัติในชุมชน: กรณีศึกษา ชุมชนบางศรีเมือง อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 182 คน โดยใช้แบบสอบถาม การศึกษาพบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการนำปรัชญาของเศรษฐกิจ

พอเพียงไปสู่การปฏิบัติของประชาชนในชุมชนบางศรีเมือง อำเภอมือง จ.นนทบุรี ต่อการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปสู่การปฏิบัติ ได้แก่ ระดับความรู้ความเข้าใจ ต่อปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปสู่การปฏิบัติในชุมชน ส่วนที่ไม่มีผลต่อการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปสู่การปฏิบัติในชุมชน ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ระยะเวลาในการพักอาศัยอยู่ในพื้นที่

นงคราญ ไชยเมือง, จิระ คำบุญเรือง, วศิน รวมนสุข และ เบญจวรรณ พิริภักดิ์ (2553) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนาชุมชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง: กรณีศึกษาชุมชนบ้านสันกลาง ตำบลจางาพาวาย อำเภอมือง จังหวัดพะเยา การวิจัยเป็นแบบมีส่วนร่วม มีการเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง โดยมีกลุ่มตัวอย่างจำนวน 3 กลุ่ม คือ สมาชิกจำนวน 210 ครั้วเรือน ผู้นำกลุ่มต่างๆ ของชุมชน และหน่วยงานภาคีหรือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับชุมชนบ้านสันกลาง ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาชุมชน ต้องเริ่มต้นจากการเรียนรู้เกี่ยวกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อให้เกิดการกระทำจากข้างในของสมาชิก ทำการประเมินความเห็นและทัศนคติเกี่ยวกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและการจัดการที่ยั่งยืน ซึ่งจากผลการประเมินพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีระดับความเข้าใจในระดับดี แต่มีผลการประเมินการนำไปปฏิบัติบางครั้งเท่านั้น การร่วมกันค้นหาศักยภาพและวิเคราะห์ปัญหา พบว่า สมาชิกของชุมชนทางการเกษตรเชิงเดี่ยว มีค่าใช้จ่ายสูงกว่ารายได้ จึงทำการตัดสินใจร่วมกันในการกำหนดแผนแม่บทของชุมชน โดยมีวิสัยทัศน์การพัฒนาชุมชน คือชุมชนพอเพียง ที่มีคุณภาพเป็นอยู่ที่ดีและมีความสุข หลังจากนั้นหน่วยงานภาคีต่างๆ ได้ร่วมกันสนับสนุน ส่งเสริมให้สมาชิกในชุมชนร่วมกันขับเคลื่อนกิจกรรมตามแผนแม่บทของชุมชน ที่มุ่งเน้นการใช้ทรัพยากรและภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อการพึ่งพาตนเอง

ศุภนุช ตรีนตร (2557) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ: กรณีศึกษาหมู่บ้านวังแสงใต้ ตำบลวังแสง อำเภอนบพ จังหวัดขอนแก่น เป็นการวิเคราะห์เชิงคุณภาพ โดยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก และการสนทนากลุ่ม การศึกษาพบว่า แนวทางในการพัฒนาและขับเคลื่อนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ คือ การเปิดโอกาสให้ผู้ที่มีความรู้ ความสามารถ และผู้ที่มีความสนใจได้เข้ามามีส่วนร่วม แลกเปลี่ยนเรียนรู้และสามารถขยายผลอย่างต่อเนื่องสู่ชุมชนอื่น และเพื่อร่วมพัฒนาหมู่บ้าน

เศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ และเป็นการสร้างความเข้มแข็งและความยั่งยืนให้กับหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ และเพิ่มทักษะความรู้ สร้างแนวคิดและประสบการณ์ใหม่ๆ รวมถึงความรู้ในด้านการตลาดให้กับผู้นำชุมชนและคณะกรรมการและสมาชิกที่ดำเนินปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

วิบูลย์ แก้วสุวรรณ, เกษมชาติ นเรศเสนีย์ และ บุญเรือง ศรีเหรียญ (2559) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนาชุมชนตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ในกลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนล่าง โดยเก็บข้อมูล 3 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดสระบุรี พระนครศรีอยุธยา และลพบุรี โดยการวิเคราะห์เชิงปริมาณ เก็บจำนวนตัวอย่าง 584 คน การศึกษาพบว่า 1) การพัฒนาชุมชนตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในกลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนล่าง โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยที่ด้านการมีความรู้ ความเข้าใจที่อยู่ในระดับสูงสุดนั้น พบว่ามีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากประชาชนผู้ประสบความสำเร็จในการพัฒนาทุกด้าน ที่ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินชีวิต ส่วนด้านความมีเหตุมีผลที่อยู่ในระดับต่ำสุด ทั้งๆ ที่ประชาชนมีความรู้และความเข้าใจในหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงก็ตาม 2) ปัจจัยการพัฒนาตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในกลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนล่างในการพัฒนาในด้านต่างๆ นั้นควรเน้นการพัฒนาและทบทวน ศึกษาให้ชัดเจนและทำเพื่อประโยชน์ในอนาคต การมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในกลุ่มภาคกลางตอนล่าง เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้พัฒนาศักยภาพในการบริหารจัดการปัญหาได้ด้วยตนเองตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 3) แนวทางการปรับปรุงการพัฒนาชุมชนตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงประกอบด้วย การมุ่งเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชน เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์การเกิดขึ้นขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อเป็นรากฐานของการพัฒนาประเทศ

เสาวนารถ เล็กเลอสินธุ์ (2560) ได้ศึกษาเรื่อง ความรู้ความเข้าใจและการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน ตำบลบางใหญ่ อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี โดยใช้การวิเคราะห์เชิงปริมาณ เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม จำนวน 363 คน การศึกษาพบว่า 1) ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงคิดเป็นร้อยละ 72.45 โดยเข้าใจเศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาที่พระบาทสมเด็จพระบรมชนกา

ธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ได้พระราชทานพระราชดำริแนะแนวทางการดำเนินชีวิตแก่พสกนิกรชาวไทยมากที่สุด 2) ประชาชนประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยประยุกต์หลักความมีเหตุมีผล มากที่สุด รองลงมาคือ ด้านการมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว และด้านความพอประมาณ ตามลำดับ

ศุภวัฒน์ เสาเงิน (2560) ได้ศึกษาเรื่อง ปัจจัยแห่งความสำเร็จในการเป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของบ้านหนองรี ตำบลหนองรี อำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี เป็นการวิเคราะห์เชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกและสนทนากลุ่ม จำนวน 15 คน การศึกษาพบว่า 1) ปัจจัยด้านผู้นำชุมชน ผู้นำบ้านหนองรี ความรู้และทักษะความสามารถ ในด้านการเกษตร และสามารถเป็นวิทยากรถ่ายทอดความรู้ได้ มีการจัดการเกี่ยวกับการทำงานที่ดี ทำงานเป็นระบบ ในรูปแบบของการทำงานเป็นทีม และสามารถประสานงานการทำงานได้ดี สร้างความร่วมมือได้ 2) ปัจจัยด้านคนในชุมชน ชาวบ้านบ้านหนองรีมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน โดยให้ความร่วมมือกับทุกกิจกรรมที่ภาครัฐและกลุ่มผู้นำชุมชน ที่มาปฏิบัติงานในหมู่บ้าน และยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินชีวิตประจำวัน 3) ปัจจัยด้านภาคีเครือข่ายการพัฒนา โดยภาครัฐสนับสนุนการทำกิจกรรมและให้ความรู้ในหมู่บ้าน และเจ้าหน้าที่ของรัฐมีส่วนร่วมกับการกิจกรรมและเป็นพี่เลี้ยงให้กับหมู่บ้าน โดยให้คำปรึกษาแนะนำ และให้กำลังใจกับผู้นำและชาวบ้าน 4) ปัจจัยด้านการมีแหล่งเรียนรู้ มีแหล่งเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง และแหล่งให้ความรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เป็นสถานที่ถ่ายทอดความรู้เฉพาะทางให้กับชาวบ้านและหมู่บ้านอื่น และเป็นสถานที่สำหรับศึกษาดูงาน

ธัญชนก ปะวะละ (2561) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนาชุมชนต้นแบบตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ระดับมั่งมีศรีสุข: กรณีศึกษา บ้านหนองเฟือก อำเภอวาปีปทุม จังหวัดมหาสารคาม โดยใช้แบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง จำนวน 244 คน การศึกษาพบว่า ครึ่งเรือนนำเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ อยู่ในระดับมากทุกด้าน ได้แก่ ด้านความมีเหตุมีผล ด้านการมีภูมิคุ้มกัน ด้านคุณธรรม ด้านการออม ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และด้านเอื้ออาทร

โชติกา สิงหาเทพ, ธนิกันต์ ศรีจันทร์ และ เสาวนีย์

จันทสังข์ (2561) ได้ศึกษาเรื่อง บทบาทของผู้สูงอายุในการพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่น ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ตำบลโคกมั่งงอย อำเภอคอนสวรรค์ จังหวัดชัยภูมิ เป็นการวิเคราะห์เชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกจำนวน 10 คน และการสนทนากลุ่ม จำนวน 30 คน การศึกษาพบว่า บทบาทในการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น หรือการนำความรู้ถ่ายทอดสู่ชุมชน เนื่องจากบุตรหลาน คนรุ่นใหม่ มองว่าการสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นการทำให้ยุ่งยาก และเมื่อทำเสร็จแล้ว สินค้ามีราคาถูกลง จึงทำให้การถ่ายทอดภูมิปัญญาสู่ชุมชนนั้น เป็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้จำกัดอยู่แค่ในกลุ่มผู้สูงอายุเป็นส่วนใหญ่

จะเห็นได้ว่า งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยความสำเร็จของการจัดการธุรกิจภาคการเกษตรของผู้สูงอายุในประเทศไทยภายใต้แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงโดยตรงจะมีค่อนข้างน้อย โดยพบเพียงงานวิจัยของ โชติกา สิงหาเทพ, ธนิกันต์ ศรีจันทร์ และ เสาวนีย์ จันทสังข์ (2561) ที่ศึกษาเรื่อง บทบาทของผู้สูงอายุในการพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่น ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ตำบลโคกมั่งงอย อำเภอคอนสวรรค์ จังหวัดชัยภูมิ

บทสรุป

จากการทบทวนวรรณกรรมดังกล่าว นำไปสู่การกำหนดปัจจัยแห่งความสำเร็จของการจัดการธุรกิจภาคการเกษตรของผู้สูงอายุในประเทศไทยภายใต้แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ไว้ได้ 18 ประการ ดังนี้

1. มองการณ์ไกลในการบริหารจัดการและตัดสินใจในเชิงนโยบาย ไม่มุ่งหวังกำไรในระยะสั้น แต่คิดถึงผลกระทบในระยะยาว
2. ให้คุณค่าแก่พนักงานอย่างจริงจังและพัฒนาพนักงานอย่างต่อเนื่อง รวมถึงพัฒนาให้เป็นผู้บริหารหลัก เลี่ยงการให้พนักงานออก ในยามเศรษฐกิจถดถอย เพราะพนักงานคือสินทรัพย์ที่มีคุณค่า และสามารถพัฒนาได้ขององค์กร
3. จริงใจและหวังดีต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสียของธุรกิจทั้งหมด รวมถึงประชากรและสังคมในอนาคต
4. ให้ความสำคัญต่อการพัฒนานวัตกรรมทั่วทั้งองค์กร ทั้งในส่วนของผลิตภัณฑ์ กระบวนการให้บริการหรือกระบวนการผลิต
5. ใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพและ

ประสิทธิผล

6. ใช้และ/หรือพัฒนาเทคโนโลยีที่มีประสิทธิภาพ แต่ราคาไม่สูง โดยเฉพาะเทคโนโลยีแบบไทยๆ หรือพื้นบ้าน
7. ขยายธุรกิจอย่างค่อยเป็นค่อยไป เมื่อพร้อมทุกด้านเท่านั้น
8. ลดความเสี่ยงโดยการมีผลิตภัณฑ์ที่หลากหลาย ตลาดที่หลากหลาย และการลงทุนที่หลากหลาย โดยอยู่บนพื้นฐานของความจริง
9. การแบ่งปันองค์ความรู้ที่มีกับคู่แข่งกัน เพื่อพัฒนาตลาด เพื่อประโยชน์จะตกแก่ผู้บริโภคและสังคม
10. มีวัฒนธรรมองค์กรที่แข็งแกร่ง โดยมีจริยธรรม ความอดทน ความขยันหมั่นเพียร และนวัตกรรม
11. มีชีวิตที่เรียบง่าย ประหยัด ไม่ฟุ้งเฟ้อ ฟุ่มเฟือย
12. ยึดทางสายกลาง รู้จักพอ คือพอดี พอประมาณ และพอใจ
13. มีความเมตตา เอื้ออาทรต่อกัน ร่วมมือช่วย

เหลือกัน ไม่เบียดเบียน เอารัดเอาเปรียบ มุ่งร้ายต่อกัน

14. ประกอบสัมมาชีพ ด้วยความขยันหมั่นเพียร ซื่อสัตย์สุจริต ใฝ่หาความรู้
15. สามารถพึ่งตนเอง ให้พ้นจากความยากจน สามารถอยู่อย่างพออยู่พอกิน ไม่เดือดร้อน ไม่ตกเป็นทาส อบายมุข วัตถุนิยม การบริโภคนิยม
16. เป็นสังคมคุณภาพ ทุกคนได้ดำเนินชีวิตที่ดี มีความสุข และอยู่ร่วมกันอย่างสมานฉันท์
17. เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม รักษาความหลากหลายของชีวภาพ
18. ถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น หรือการนำความรู้ถ่ายทอดสู่ชุมชน ซึ่งหวังว่า หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทั้งภาครัฐบาล และเอกชน จะสามารถนำไปปรับใช้ในการนำไปวางแผน และการกำหนดนโยบายได้

Reference

- BDJobs. (2016). *Sufficiency economy, philosophy of the King with human management*. Retrieved from <https://th.jobsdb.com/th-th/articles/> (in Thai)
- Chaimuang, N., Khumboonruang, J., Ruamsuk, W., & Phiripan, B. (2010). *Developing community based sufficient economy philosophy: A case study of Bann San Klang community, Jum-Pa-Wai Sub-district, Muang District, Payao Province*. Faculty of Business Administration, Payap University (in Thai)
- Kaewsuwan, V., Naresenie, K., & Sriharun, B. (2016). The community economic development strategy sufficiency in the lower central provinces. *Journal of Politics and Governance*, 6(2), 55-69 (in Thai)
- Kantabutra, S., Ractham, V., Gedsri, N., Nattawuttisit, K., Kantamara, P., & Jearakul, T. (2010). *Sufficiency economy business practices*. College of Management, Mahidol University (in Thai)
- Leklersindhu, S. (2017). *Knowledge understanding and the application the philosophy of sufficiency economy of economic development Bang Yai Sub-district, Bang Yai District, Nonthaburi Province*. Academic Journal, Thonburi University. (in Thai)
- National Strategy Board. (2018). *National strategy (2018-2037)*. Bangkok: Office of the Prime Minister (in Thai)
- Office of Agricultural Economics. (2017). *Drilling the direction of the agricultural labor and the skilled labor development to agriculture 4.0*. Retrieved from <http://www.oae.go.th/view/1/%> (in Thai)

- Office of the Prime Minister. (2016). *The 12th national economic and social development plan (2017-2021)*. Bangkok: Office of the Prime Minister (in Thai)
- Pavla, Y. (2018). The development of a community model according to the philosophy of sufficiency economy, level prosperous: A case study of Nong Phueak Village, Wapi Pathum District, Maha Sarakham Province. *Prawarun Agriculture Journal*, 15(1), 101-111 (in Thai)
- Prasertsri, R. (2009). *Applying sufficiency economy philosophy to community practice: A case study of Bang Si Mueang community, Mueang District, Nonthaburi Province*. Term Paper, Master of Arts Social Development, Faculty of Social and Environmental Development, National Institute of Development Administration (in Thai)
- Saongoen, S. (2017). *Success factors contributing to a successful village for sufficiency economy of Baan Nong Ri, Village No. 7 in Nong Ri sub-district, Mueang District. Chon Buri Province*. Term Paper, Master of Public Administration, Public and Private Management Program, College of Public Administration, Burapha University. (in Thai)
- Singhathep, C., Srichand, T., & Chantasang, S. (2018). *Roles of elders in development local wisdom follow sufficiency economy philosophy at Tambon Khokmangngoi, Khonsawan district, Chaiyaphum Province*. Bangkok: King Prajadhipok's Institute (in Thai)
- Thansettakij. (2018). *What does the statistics tell the elderly people about present and future?* Retrieved from <https://www.thansettakij.com/content/287830> (in Thai)
- Thepsitta, S. (2007). *Lifestyle in community sufficiency economy and sufficiency economy concepts, sufficiency economy philosophy in the context of religion and culture*. Bangkok: Somporn Thepsitta Foundation, Religion and Social Development (in Thai)
- Trinette, S. (2014). *Development of exemplenery village on sufficiency econanery: A case study of Wangsaengtai Village, Wangsaeng District, Khon Kaen Province*. Academic conference, 4th Annual Sustainable Rural Development 2014, Khon Kaen: Khon Kaen University (in Thai)
- Watanachai, K. (2007). *The privy council advises Chiang Rai people that sufficiency economy helps them to live happily*. Retrived from <http://www.manager.co.th/Local/View News.aspx> (in Thai)

